

KERTOMUS KOTIKIELEN SEURAN 126. TOIMINTAVUODESTA

Sadantena kahdentena kymmenentenä-kuudentena toimintavuotenaan Kotikielen Seuralla on ollut viisi varsinaista kokousta. Lisäksi Helsingin yliopiston suomen kielen laitos ja Kotikielen Seura ovat järjestäneet 14.–15. maaliskuuta 2001 suomen kielen juhlapäivät 150-vuotisen suomen kielen professuurin ja 125-vuotiaan Kotikielen Seuran kunniaksi. Juhlallisuuksiin osallistui enimmillään noin 500 henkeä.

Juhlapäivien vietto alkoi 14. maaliskuuta Kotikielen Seuran vuosikokouksella, jossa seura kutsui kunniajäsenikseen kaksi entistä esimiestään, professori EERO KIVINIEMEN ja professori HEIKKI PAUNOSEN.

Professori Eero Kiviniemi on kansainvälisesti tunnettu nimistöntutkija. Hänen kiinnostuksensa kohteena ovat olleet sekä paikan- että henkilönnimet, henkilönnimistä erityisesti etunimet. Kiviniemi on kehittänyt onomastista teoriaa, ja käytännön paikannimitutkimuksessa hän on liikkunut monilla alueilla, joista mainittakoon nimistöntutkimuksen termistö, nimien rakenne, lainanimet, nimenannon periaatteet, yleisimmät paikannimet, nimet muiden alojen lähdeaineistona sekä paikannimien tulkinta. Hän on kirjoittanut paljon myös suomalaisesta etunimijärjestelmästä ja käsitellyt yleisimpiä etunimiä ja etunimenannon periaatteita sekä nimi-innovaatioita. Hänen tunnetuimpia teoksiaan ovat väitöskirja *Suomen partisiippinimistöä* (1971), *Perustietoa paikannimistä* (1990) ja *Rakkaan lapsen monet nimet* (1982). Viimeksi mai-

nittua teosta on epäilemättä luettu ahkerasti monissa Suomen kodeissa, kun on mietitty, mikä lapselle nimeksi.

Eero Kiviniemi on toiminut Helsingin yliopiston nimistöntutkimuksen apulaisprofessorina vuosina 1971–77 ja professorina vuosina 1977–98. Hän on johtanut useita tutkimushankkeita, osallistunut monissa luottamustehtävissään aktiivisesti kansainväliseen toimintaan ja kasvattanut Suomeen vahvan nimistöntutkijoiden ryhmän. Yleisölle hän on tullut tutuksi erityisesti etunimien ansiosta, hänhän on koko aktiiviuransa ajan ollut almanakan nimistöstä vastuussa. Kotikielen Seurassa hän on niin ikään toiminut monissa tehtävissä. Seuran esimiehenä hän oli vuosina 1981–92, varaesimiehenä vuosina 1974–81 sekä useissa muissa tehtävissä. Kiviniemen ollessa Virittäjän toimitusneuvoston puheenjohtajana aikakauslehdestä tuli vuonna 1992 refereejulkaisu. Virittäjän kirjoittajakuntaan Kiviniemi on kuulunut vuodesta 1962 lähtien.

Professori Heikki Paunosen nimi on esillä aina silloin, kun puhutaan suomalaisesta sosiolingvistiikasta, morfologian tutkimuksesta ja slangintutkimuksesta. Vuonna 1971 nuori Paunonen esitteli Virittäjänsä William Labovin teoksen *The social stratification of English in New York City* nimellä »Sosiolingvistinen metodi ja sen sovellus». Tämä syvällinen esittely osoittaa, miten tärkeä voi olla yhden kirjoituksen panos tutkijayhteisössä. Suomalaiset sosiolingvistit palaavat tämän kirjoituksen

äärelle vielä 2000-luvullakin. Toinen tärkeä kirjoitus, »Allomorfiin dynamiikka», ilmestyi niin ikään Virittäjässä vuonna 1976. Tämä kirjoitus sisältää monia oivalluksia ja perusteluja, jotka vielä nykyäänkin ovat ajankohtaisia ja kestäviä. Suomen kielen rakenteen ja variaation kannalta tärkeä teos oli aikanaan myös vuonna 1974 ilmestynyt väitöskirja *Monikon genetiivin muodostus suomen kielessä I*. Jo käsikirjoituksena paljon siteerattu Paunosen tutkimus Helsingin puhekielestä, joka ilmestyi 1992 nimellä *Suomen kieli Helsingissä*, on suomalaisen sosiolingvistiikan kulmakiviä, jota ilman moni pro gradu -tutkielma olisi jäänyt kirjoittamatta. Ja vuonna 2000 suomalainen ja erityisesti stadilainen kieliyhteisö sai tärkeän lisän henkiseen rakennukseensa, kun Marjatta ja Heikki Paunonen julkaisivat sanakirjan *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangi*. Tähän kirjaan sisältyy Heikki Paunosen merkittävä katsaus Helsingin slangin syntyyn ja rakenteeseen. Kirja palkittiin vuoden Tieto-Finlandialla.

Heikki Paunonen on vuosina 1976–1998 toiminut Tampereen yliopiston suomen kielen professorina. Hän on ollut mukana monissa pohjoismaisissa ja kotimaisissa sosiolingvistisissä tutkimushankkeissa ja ohjannut lukemattomia alan töitä. Hänen osuutensa Muoto-opin arkiston alkuunpanijana ja kehittäjänä on niin ikään ollut hyvin merkittävä. Kotikielen Seuran esimiehenä hän on toiminut vuosina 1993–97 ja varaesimiehenä vuosina 1975–93. Virittäjän kirjoittajakuntaan Paunonen on kuulunut vuodesta 1970 lähtien. Vuonna 1976 hän kirjoitti Kotikielen Seuran satavuotishistoriikin »Kotikielen Seura 1876–1976».

Keskiviikkona 14. maaliskuuta juhlapäivien ohjelmaan kuuluivat seuran vuosikokouksen lisäksi seuraavat tapahtumat:

- »Suomen kielen asema tieteen kieleenä» -paneelikeskustelu, jota johti professori

PIRKKO NUOLIJÄRVI ja johon osallistuivat professorit KAISA HÄKKINEN ja URPO KANGAS, lisensiaatti ANU KANTOLA, rehtori EERO KASANEN, pääjohtaja LEA KAUPPI ja dosentti TERO KIVELÄ.

- Pääjuhla, joka kokosi yliopiston juhlasaliin suuren joukon suomen ja sen sukukielten suosijoita sekä arvovieraita. Juhlan aloitti muusikko LEENA JOUTSENLAHDEN johtama juhlanfaari. Juhlapuheen piti professori PENTTI LEINO, ja yliopiston tervehdyksen esitti rehtori KARI RAIVIO. Frederik Paciuksen musiikkia esittivät oopperalaulaja MERJA WIRKKALA ja pianotaiteilija RISTO LAURIALA. Juhlaruno »Fieberdrömmen i Krasnojarsk» kuultiin tekijänsä professori LARS HULDÉNIN esittämänä. Juhlaesitelmän »Oikeus omaan kieleen» pitivät professorit ANNA-RIITTA LINDGREN ja HEIKKI PAUNONEN. Opiskelijan tervehdyksen esitti Siulan puheenjohtaja ylioppilas KATARIINA SAHARINEN. Juhlassa myös jaettiin Kotikielen Seuran ja Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen palkinnot. Lopuksi laulettiin Maamme-laulu.

- Iltajuhla ravintola Ostrobotniassa. Iltaa vietettiin vapaan ohjelman ja 1800-luvun tapaan tarjotun illallisen parissa.

Torstaina 15. maaliskuuta juhlapäivien ohjelmaan kuuluivat seuraavat tapahtumat:

- Tieteellinen seminaari, jonka aiheena oli »Fennistiikan ja fennougristiikan tila ja tulevaisuus». Ohjelman aloitti lisensiaatti RIHO GRÜNTALIN ja professori JOHANNA LAAKSON katsaus »Suomalaisen fennougristiikan tilanne». Kommenttipuheenvuoron käytti maisteri JANNE SAARIKIVI. Seuraavana oli maisteri ERKKI LYYTIKÄISEN johtama »Kenttätöön merkitys tutkimushistorian eri vaiheissa: Sjögrenistä Sorjoseen» -paneeli. Puheenvuoron käyttivät professorit MARJATTA PALANDER ja SIRKKA SAARINEN, kulttuuritoimenjohtaja LASSI SARESSALO ja dosentti MARJA-LEENA SORJONEN. Lounaan jälkeen keskusteltiin professori AULI HAKULI-

SEN johtamassa paneelissa »Fennistiikan tavoitteet ja uhkakuvat — miksi tutkia suomen kieltä?», johon oli kutsuttu maisteri MIA HALONEN, dosentti LEA LAITINEN, professorit TAPANI LEHTINEN, MATTI LEIWO ja HARRI MANTILA sekä lisensiaatti TIINA ONIKKI. Myös lukuisia yleisöpuheenvuoroja käytettiin.

14.–23. maaliskuuta oli esillä julisteenäyttely, jossa maamme suomen kielen ja fennougristiikan laitokset sekä Kotimaisten kielten tutkimuskeskus esittelivät painopistealojaan. Esillä olivat myös Kotikielen Seura ja Virittäjä.

Monet suomen kielen juhlapäivillä pidetyistä puheista on julkaistu *Virittäjässä 2/2001*, ja juhlapäivistä tehdyt videonauhoitukset ovat säilytteillä Suomen kielen nauhoitearkistossa.

Seuran varsinaisissa kokouksissa on käynyt keskimäärin 32 henkeä, ja niissä on pidetty seuraavat esitelmät:

- 19. huhtikuuta 2001 professori AILA MIELIKÄINEN: »Murteella kirjoitettua: puhekieli kirjakielenä».

- 4. lokakuuta 2001 maisteri LEEA OLIN-PAARLAHTI ja ylioppilas AINO SAARELAINEN-HAILA: »Soveltavan keskustelunanalyysin näkökulma asiantuntijuuteen: tasapainoilua tehokkuuden ja kohteliaisuuden välillä».

- 29. marraskuuta 2001 professori URPO NIKANNE: »Konstruktioiden asema suomen kieliopissa».

- 7. helmikuuta 2001: professori KARL PAJUSALU: »Viron sosiolingvistiikan nykyaikaisia haasteita».

Seuran esimiehenä on toiminut professori PIRKKO NUOLIJÄRVI, ensimmäisenä varaesimiehenä dosentti LEA LAITINEN, toisena varaesimiehenä dosentti KAISU JUUSELA, sihteerinä maisteri TONI SUUTARI, varasihteerinä ylioppilas JOHANNA KOMPPA, rahastonhoitajana tohtori MARI SIIRONEN, muina johtokunnan jäseninä maisterit MINNA HARMANEN ja HANNA LAPPALAINEN, tilintarkasta-

jina maisteri MIA HALONEN ja merkonomi KARRI HAAPARINNE sekä varatilintarkastajina suunnittelija ARJA LEHTONEN ja oikeustieteen kandidaatti AARNE PULLIAINEN. Seuran johtokunta on pitänyt toimintavuotena viisi kokousta.

Seurassa oli 770 jäsenmaksunsa maksanutta vuosijäsentä ja kaksi kunniajäsentä.

Sanakirjasäätiön valtuuskunnassa seuraava on edustanut professori PIRKKO NUOLIJÄRVI varamiehenään maisteri TONI SUUTARI.

August Ahlqvistin, Yrjö Wichmannin, Kai Donnerin ja Artturi Kanniston rahastojen lautakunta, johon ovat kuuluneet Suomalais-Ugrilaisen Seuran edustajina professorit ULLA-MAIJA KULONEN ja SIRKKA SAARINEN ja dosentti TAPANI SALMINEN sekä Kotikielen Seuran edustajina professori PIRKKO NUOLIJÄRVI ja dosentti LEA LAITINEN, on kokouksessaan 25. helmikuuta 2002 päättänyt antaa vuoden 2001 tuotosta ja vuonna 2001 tehdystä 2 000 markan varauksesta 3 000 euron palkinnon fil. tri TIINA ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖLLE hänen väitöskirjastaan *Sarjoja. Nykysuomen paikallissijaiset olotilanilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä* ja 1 500 euron palkinnon fil. tri TAPPIO HOKKASELLE hänen väitöskirjastaan *Slips of tongue. Errors, repairs, and a model*, fil. tri PASI LANKISELLE hänen väitöskirjastaan *Ajatus kuluttaa kiveä. Mitän eroosio Juha Mannerkorven lyriikassa* ja fil. tri KRISTA OJUTKANKAALLE hänen väitöskirjastaan *Ruumiinosannimien kieliopillistuminen suomessa ja virossa*. Tuoton jäännös 236,64 euroa varataan käytettäväksi ensi vuonna.

Lauri Kettusen rahaston lautakunta, johon ovat kuuluneet professorit PIRKKO NUOLIJÄRVI ja PETRI LAUERMA sekä maisteri TONI SUUTARI, on kokouksessaan 12. helmikuuta 2002 päättänyt jakaa vuoden 2001 tuotosta toukokuun loppuun mennessä hakemusten perusteella apurahana yhteensä 2 000 euroa yhdelle tai useammalle hengelle Vi-

ron kielen ja kulttuurin jatko-opintoihin, erityisesti Virossa tapahtuvaan tutkimustyöhön.

E. A. Saarimaan rahaston lautakunta, johon ovat kuuluneet professori PIRKKO NUOLIJÄRVI, dosentit LEA LAITINEN ja KAISU JUUSELA sekä maisteri TONI SUUTARI, on kokouksessaan 13. helmikuuta 2002 päättänyt jakaa vuosien 2000 ja 2001 tuotoista 500 euron palkinnon maisteri JANNE SAARIKIVELLE hänen artikkelistaan »Kontaktilähtöinen kielenmuutos, substraatti ja substraattinimistö» (*Virittäjä*sä 3/2000), 250 euron palkinnon maisteri PÄIVI LAINEELLE hänen artikkelistaan »August Ahlqvist maantieteen sanaston kehittäjänä» (*Sananjalassa* 43) ja 250 euron palkinnon maisteri TAIJA NIEMISELLE hänen artikkelistaan »Kuvailun keinot oppijankielessä — merkitysten joustaminen ja intensiteetin ilmaiseminen espanjankielisten puhumassa suomessa» (*Kakkoskieli* 3:ssa). Tuottojen jäännös 872,51 euroa varataan jaettavaksi vuonna 2004.

Hesteon koululaiskielirahaston lautakunta, johon ovat kuuluneet professori PIRKKO NUOLIJÄRVI, oikeusneuvosmies PIRKKO KOSKINEN, tohtori MARI SIROINEN sekä maisteri TONI SUUTARI, on kokouksessaan 13. helmikuuta 2002 päättänyt varata vuoden 2001 tuoton 57,80 euroa myöhemmin pidettävää kilpailua varten.

Kuluneena vuonna seura on onnitellut tohtori SUSANNA SHOREA, professori ANTERO NIEMIKORPEA, professori ILKKA SAVIJÄRVEÄ, maisteri OSMO NIKANNETTA, professori AGO KÜNNAPIA, professori SIRKKA-LIISA HAHMOA, entistä sihteeriään maisteri KAINO LAAKSOSTA, professori ANN-MARIE IVARSIA ja professori RITVA LIISA PITKÄSTÄ.

Aikakauslehti *Virittäjä* ilmestyi vuonna 2001 neljänä vihkona, joissa oli yhteensä 704 sivua. *Virittäjän* päätoimittajana on ollut vuoden 2001 loppuun saakka dosentti LEA LAITINEN. Vuoden 2002 alusta päätömittajuuden ovat jakaneet dosentti MARJA-

LIISA HELASVUO ja tohtori SUSANNA SHORE. Toimitussihteerin äitiyslomasijaisena on toiminut vuoden 2001 loppuun saakka ylioppilas SANNA PUTKONEN. Vakituinen toimitussihteeri maisteri ANNUKKA VARTEVA on palannut toimeensa vuoden 2002 alussa. Kirjallisuusosastosta ovat vastanneet professori MARKKU HAAKANA ja maisteri ANNE MÄNTYNEN. Suomi toisena ja vieraana kielenä -toimitusta on hoitanut vuoden 2001 loppuun maisteri PÄIVI RAINÒ ja vuoden 2002 alusta lähtien maisteri SIRKKU LATOMAA. Lisäksi toimitukseen ovat kuuluneet maisterit SARA ROUTARINNE (äidinkielenopetus) ja TONI SUUTARI (kotisivut). Taloudenhoitajana on ollut maisteri TAIJA NIEMINEN.

Virittäjän tuotot olivat vuonna 2001 ilman avustuksia yhteensä 166 843,32 markkaa ja kulut 246 997,29 markkaa. Suomen Akatemian avustus oli 100 000 markkaa. Suomen tiedekustantajien liitolta *Virittäjä* sai apurahaa 6 000 markkaa. Tilausmaksu- ja on kertynyt 152 860,28 markkaa. Suurimmat kulut ovat aiheutuneet painatuksesta (99 891,36 markkaa) ja postituksesta (24 315,43 markkaa) sekä palkioista ja palkkioista (sosiaalikuluihin 105 284,20 markkaa). Seuran omat kulut olivat yhteensä 49 596,48 markkaa ja tuotot ilman avustuksia 14 075,00 markkaa. Tieteen tiedotus ry:ltä seura sai apurahaa 25 000 markkaa. Kotikielen Seuran, sen alaisten rahastojen ja *Virittäjän* vuoden 2001 tilikauden tulos on 17 420,59 markkaa. ■

Helsingissä 14. maaliskuuta 2002

TONI SUUTARI
Kotikielen Seuran sihteeri